

Na cestách

Cesta do Francie 1930

Jel jsem s Ivanem¹ do Paříže na koloniální výstavu. Všechny francouzské kolonie tam měly svůj stánek, a právě v době, kdy jsme tam vstoupili, byl uvítán marocký sultán. V každém tom stánku byla kavárna nebo restaurace, obsluhovaná barevnými číšnicemi. Byly velmi atraktivní. Hledali jsme československý pavilon, konečně jsme ho našli, jmenoval se "U lidožrouta". Lidé chodili okolo a dívali se na československé lidožrouty. Večer jsme šli do opery, která byla nedaleko nádraží, na představení Verdiho opery "Othello". Před vchodem do opery se shromáždila spousta Čechoslováků, kteří nebyli vpuštěni dovnitř, protože neměli náležité oblečení. Když se vstupovalo dovnitř, muselo se šestkrát někomu zaplatit spropitné (pour boire). Opera byla krásná. Následující den jsem odvedl Ivana na nádraží a rozloučil jsem se s ním, prohlížel jsem si reklamní nabídky na návštěvu různých francouzských míst. Vybral jsem si Zelenou riviéru - Smaragdové pobřeží. Hlavním centrem je St. Malo. Rozhodně jsem neprohloupil, byla tam spousta zajímavých věcí. Těsně u pobřeží jsou 2 ostrovy, které patří Anglii, Jersey a Guernsey. Tam se ubytovali největší boháči Anglie. Plavba z pobřeží trvala asi 40 minut. Dalším velmi pěkným místem je Mont St. Michel. Je to ostrůvek, který je po několik hodin denně součástí pevniny. Je tady obrovský příliv a odliv, největší v Evropě. Dopoledne okolo 11-12 hodin sem najednou vrhne moře a lidé, kteří tam nechají auto, se s ním mohou rozloučit. Moře ustoupí až v odpoledních hodinách. Na tom ostrově je velmi starý klášter, na jehož vrcholu je socha archanděla Michaela v brnění a s mečem. Další pozoruhodností je stále běžící elektrárna na příliv a odliv.

Když jsem si prohlížel elektrárnu, všiml jsem si loď, která vypadala jako vltavský kolový parník. Parník čekal zřejmě na příliv, aby mohl bez nákladu projet ústím řeky, která teče do moře. Vstoupil jsem na tu loď a začal jsem se bavit s jednou paní, která hrozně nadávala na Angličany, jací jsou zloději. Za války byli u ní ubytováni 2 angličtí vojáci, kteří ji hrozně okradli, zatím co Němci prý byli hodní. Začal jsem se s ní hádat, ale viděl jsem marnost svého počínání. Seznámila mě s jednou venkovankou, se kterou jsem pak jel asi 3 stanice proti proudu řeky.

Ona vystupovala, já jsem šel s ní, ona mě uvedla do zemědělské usedlosti, ležící dost vysoko nad údolím. Spatřil jsem několik postav, které pracovaly na poli. Byly tam 2 starší paničky a 2 chlapci. (asi 10-12 let). Viděl jsem, že mají posekaný ječmen na řadách a obračejí ho vidlemi. Tak jsem se chopil vidlí a začal jsem pracovat. Později, když mě viděli pracovat, mysleli si, že mě poslal na práci sám Pán Bůh, Když jsme to rozházeli, dovedli mě k mezi, na které stál soudek, z něhož mi načepovali nápoj, který pili (jablečné víno). Oni se rozešli, ty 2 paní šly pást krávu a několik koz, a chlapci běželi do města. Seděl jsem tam sám. Potom přišla paní, zavedla mě do domu, a v jednom výklenku ustlala postel. Ukazovala mi sošky, rodina byla velmi zbožná. Vyprávěli mi, že jejich otec je toho času u Islandu na lovu ryb, a že se vrátí až za několik týdnů. Pak mi říkali, že jim patří veliké stádo ovcí, ale ty že jsou svěřeny nějakému bačovi, který je přivede až na podzim. Potom se sešla celá rodina a byl jsem vyzván, abych se zúčastnil večerní motlitby. Pro mě jako bezvěrce to byl problém. Nepozorovaně jsem něco mumlal a oni mysleli, že se modlím. Když mě přinutili k tomu, abych to přeložil do francouzštiny, přišlo se na to, že se modlí stejně jako my (Otče náš). Ráno jsem absolvoval totéž (ranní motlitba). Vyprávěli mi, že právě v té době se modlí také jejich otec, rybář u Islandu. Jinak jsem pokračoval dál v práci na farmě. V neděli jsme šli na

---

¹ Tátův starší bratr, nar. 1906

výlet do okolí , kde se nacházely menhiry. Ten pobyt utekl jako voda a musel jsem se rozloučit a odjet do Prahy. Rozloučení bylo velmi dojemné, Paní plakala a nabádala mě, abych se každý den modlil.

Došel jsem na St. Molo, vyzvedl na nádraží své zavazadlo a zeptal se na spojení do Prahy. Náčelník nebyl v rozpacích ani minutu a sdělil mi, že přijedu do Prahy další den v 8 hodin ráno.

Jugoslávie

Můj strýc Ladislav Svoboda, bratr mé matky, byl velkým obdivovatelem Jugoslávie. Jezdil tam pravidelně každoročně, zpravidla na jaře, a po návratu poutavě vyprávěl různé příhody, které tam zažil. Vynikal také tím, že byl výborný pěvec , byl žákem známého pěvce Mařáka. Na schůzkách s Jihoslovany se vždycky zpívalo. Můj strýc často vykřikoval různá jihoslovanská slova jako „ *Tako dobro kako ljepo, kako vrdlo fino* ”.

Sám jsem se do Jugoslávie dostal pozdě, až po skončení studií , když jsem se rozhodl procestovat Dalmácii od severu k jihu. Bylo to v roce 1935, kdy jsem vyjel vlakem do Rijeki , kde byla hranice s Itálií. Jmenovala se jihoslovansky Rijeka a italsky Fiume. Nedaleko byly známé italské lázně Abazzia.

Neměl jsem vůbec nic připraveno, ani ubytování, jen poukaz na peníze pro banku " *Prva hrvatska ujednica* ". Se mnou se pokoušel skamarádít pražský mladík, zřejmě Žid, který toužil po ženách. Přešli jsme hranice do Itálie, kde byla večer veliká promenáda, a prodávala se tam zmrzlina. Za tím Židem se táhly lehké ženy z celé Abázie a on vykřikoval jediné italské slovo, co znal " *Tuti fruti !* " Za námi se táhl zástup lehkých ženštin a bylo těžké najít nocleh, kde by člověk nebyl v noci obtěžován. Využil jsem přechodné nepřítomnosti svého přítele a našel jsem si nocleh v jedné malé plovárně u správce.

Podle jízdního řádu měl odjíždět parník do Dubrovníka v 9 hod. Odjel jsem večer. Cesta do Dubrovníka trvala 2 dny, proto jsem si opatřil kabinu na spaní, 2 obědy a 1 večeři. Po vyřízení těchto věcí jsem byl velmi unaven, tak jsem usnul a probudil se až druhý den ráno. Když jsem vyšel na horní palubu, naskytl se mí krásný pohled na vycházející slunce a moře. Kolem sedmé hodiny volali námořníci, že je připravena snídaně. Vypravil jsem se do jídelního sálu, kde už bylo několik cestujících. Podával se čaj s jakýmsi podivným perníkem. Tam jsem se chvíli zdržel a pak jsem šel pozorovat okolí. Jeli jsme kolem několika severodalmatských lázniček. Okolo 9 hodiny jsme přistáli ve Splitu. Všichni cestující byli připraveni vystoupit a nakoupit si potraviny, protože přímo v přístavu byla tržnice. Nakoupil jsem tam ovoce, hlavně hrozny , a nějaké pečivo.

Podíval jsem se na Diokleciánův palác, byl tam velmi živý provoz na nábřeží, které také sloužilo jako tržnice. Připlouvaly lodě a zemědělci prodávali přímo občanům své zboží. Často se stalo, že spadla mince do vody a ihned se tam vrhlo několik chlapů, kteří mince vytahovali.

Uvažoval jsem o tom, že přeruším cestu a alespoň jeden den si budu prohlížet Split. Skutečně jsem tam zůstal. Obědval jsem v restauraci nedaleko přístavu. Bylo tam několik Čechů, kteří hlasitě nadávali na jihoslovanskou kuchyni a stěžovali si, že dostali průjem. Já jsem toto nepocíťoval a odebral jsem se na plovárnu. Na této plovárně byla skaliska, ze kterých se dalo skákat do vody. Pobyl jsem tam několik hodin. Prošel jsem vnitřním městem. Nocleh jsem našel v hotelu "Praha" nedaleko nábřeží. Hlavní život se odbývá v Dalmácii večer. Nábřeží bylo plné lidí, zvláště námořníků v uniformách. Koupil jsem si velmi dobrou zmrzlinu, a než jsem došel na druhý konec nábřeží, tak jsem ji snědl a koupil si novou. Ještě jsem asi hodinu promenoval po nábřeží, potom mě zmohla únava, a odešel jsem do hotelu, kde jsem spal do rána.

Ze Splitu jsem namířil na Korčulu. Město Korčula leží v úzkém průlivu mezi ostrovem Korčulou a poloostrovem. Tímto průlivem jezdí velký počet lodí, protože si tím zkrátí cestu do Dubrovníku. Na vysokém ostrohu proti Korčule stojí klášter s posvátnou sochou Panny Marie, kterou všichni námořníci zdraví. Je tam také výstava zázračných úkazů, při kterých Panna Maria zachraňovala trosečníky. Nedaleko je také pozorovatelná, ze které se hlásí přiblížení se nepřítelů. (např. Turků)

Ve městě Korčule jsou úzké uličky a starodávné domy, kde prý se narodil Marco Polo. Na okraji nábřeží byla menší plovárna, kam jsem si šel zaplavat. U hlavní brány do města Korčula se večer scházeli místní obyvatelé a diskutovali o politice a místních problémech. Stálým problémem byla voda. Jediný pramen vody byl právě u tohoto vstupu do města a obyvatelé si ji nabírali do konví (živá voda). Jinak se používá kyšnica, směs vína s dešťovou vodou. Pravidelně jezdícím trajektem je možno se dostat do naproti ležící Orebiče. Nad Korčulou a Orebičem se tyčí Hora sv. Ivana, italsky Monte Vipera (zmijí hora). Zeptal jsem se "Kde je nejlepší víno" a bylo řečeno "V Lumbardě".

Za pobytu v Dubrovníku jsem strávil hodně času na zahradě pana Jozidžiji, kde bylo zralé ovoce smokve (fíky). Bylo odtud vidět až do Itálie. Večery byly překrásné.

Další zájezd do Dubrovníka byl spojen se smutnou událostí, smrtí presidenta Masaryka (r.1937). Všude byly černé prapory a odpoledne se konala tryzna, hrál tam orchestr Dvořákovu symfonii Z Nového světa, "Largo". Tento smuteční akt byl narušen ostudným chováním několika Čechů, kteří tam přišli v plavkách a museli být vyvedeni.

Cesta do SSSR roku 1933

Jel jsem místo strýce Emila² spolu s Ivanem. Šlo o polooficiální akci, která souvisela s oficiálním uznáním SSSR. Obdobné akce organizoval SSSR v souvislosti se snahou ministra zahraničí Litvinova na převedení SSSR do Evropy. Výpravy se účastnily nejenom naši občané, ale i osoby z Rakouska. Ze známých osobností byl pouze syn Zdeňka Nejedlého Vít Nejedlý hudebník a jeho matka. Během výpravy zmizeli a zřejmě jeli jinam. Jeli jsme vlakem. Převážná většina účastníků byli novináři. Vlak jel do Varšavy, kde byla menší prohlídka města a večere. Já jsem tehdy trpěl velkým záchvatem migrény a zůstal jsem v hotelu ležet. Přišel jsem k sobě až druhý den ráno, kdy výprava odjížděla do SSSR, pohraniční stanice Njégoreloje. V této stanici jsme byli napojeni na mezinárodní rychlík, který jel až na Dálný Východ. Vlak byl plný Japonců. Pro ně to bylo nejrychlejší spojení s Evropou. (Tehdy se nelétalo, ani nejezdily autobusy).

Daleko před hranicemi, oběhnanou ostnatým drátem, se jelo bezútěšným krajem močálů a nekvalitních porostů. Po opuštění evropského vagonu jsme byli vedeni k samostatnému útvaru, v němž pracovaly hlavně uniformované ženy, nahánějící hrůzu a odpor. Nějakou dobu se bezvysledně hrabaly v mém zavazadle. Pak jsme byli postupně odváděni do sovětského vagonu (těplušky), kde jsme měli část jednoho oddělení palandy. Vagony byly vybaveny nočním prádlem, a jinými potřebami. Letmý pohled do okolí nám ukázal, že vagon je plný válejících se nahých lidí, kteří hráli šachy. Okna se nedala otvírat, takže v poledne všichni trpěli horkem. Větrat se nesmělo, protože po střeše jedoucího vlaku operovali zloději, kteří pomocí háků vytahovali zavazadla. Vagon spravovala jedna žena, která ochotně poskytovala nezbytné služby. Několik vagonů dohromady měl na starosti jeden policista, který procházel stále po chodbě. Vlak se pohyboval velmi rychle a jízda do Moskvy trvala asi 6 hodin. Po cestě jsme stavěli asi třikrát na velmi krátkou dobu.

---

² Prof. Emil Svoboda, bratr otcovy matky

Příjezd do Moskvy

Po vystoupení z vagonu se na scéně objevil náš průvodce, který mluvil také německy a češtině rozuměl jen velmi málo. Ten nás seřadil na nástupišti a po představení a seznámení se základními pojmy nás uvedl před budovu, kde čekal autobus. Autobus nás vzal do hotelu, který se nacházel na nábřeží a s přímým pohledem na Kreml.

Před hotelem – poměrně starší budovou – se tvořily zástupy lidí, které si prohlížely vchod do hotelu a snažily se navázat spojení s lidmi, kteří do hotelu vstupovali, nebo z něj vycházeli. Vnitřek hotelu byl celkem dobře upravený, byli jsme upozorněni, že se v hotelu krade, a proto není radno klást obuv před vchod do pokoje, jak je to obvyklé v západní Evropě (na čištění). Vše vypadalo v pořádku až na tu maličkost, že vůbec nebylo možné uzavřít umyvadlo, aby voda hned neutekla, tak se musel do otvoru strčit kus novin apod. Dopoledne jsme měli volno a na odpoledne byla určena návštěva Treťjakovské galerie. Prošli jsme se okolo Kremlu, většina účastníků naší výpravy šla navštívit Leninovo mauzoleum, kde už stála velká fronta. My jsme šli místo toho ulicí, která nedaleko ústila na náměstí, kde jsme zahlédli jeden objekt, který vypadal jako obchodní dům. Zajímalo nás, co tam prodávají. Padli jsme do oka skupině bezprizorných chlapců, kteří nám vytrhli noviny, které jsme právě koupili, a utekli. Jiná skupina se snažila nás opět okrást. Vytáhl jsem několik kovových mincí a ty jsem jim rozdál. Prohlíželi se je a začali křičet, že to jsou čerkeské peníze. Provoz na ulicích stále sílil. Občas se objevila tramvaj ověšená lidmi. Na dotaz, kam všichni ti lidé proudí, bylo nám řečeno, že do práce. Bylo asi 9 hodin. Bylo záhadou, kdy ta práce začala. To vše souviselo se základní reformou času, kdy byla zrušena neděle, a místo ní byl zaveden " *vychodnyj děň*". Týden byl také zrušen a nahrazen " *pětidněvkou*". Ti lidé šli většinou už do druhé práce. Každý musel většinou jít do 2 až 3 zaměstnání denně.

Vraceli jsme se velikým obloukem do hotelu, kde nás čekal oběd. Největším překvapením byla uvařená káva, tj. zrnka zelená kávy uvařená ve vodě. Chtěli nám udělat radost a nevěděli, co se s kafem dělá. K obědu jsme měli vedle zeleninové polévky jakousi pečenou rybu a brambory. Objevil se náš průvodce a sdělil nám, že odjezd do Treťjakovské galerie bude asi ve 2 hodiny. Do té doby jsme si dali odpočinek.

Po návštěvě galerie ukazovali nám univerzitní město, které vypadalo jako nepravidelné seskupení budov. Byly to moderní budovy.

Dněprostroj

Odjezd byl stanoven asi na 9 hodin. Umístili jsme se do "těplušky", kde už bylo plno lidí, kteří nám radili, abychom nakoupili co nejvíce lahví minerální vody Narzan. Po vypití obsahu je prý možno v železničních stanicích dostat za láhev pečené kuře. Město, postavené okolo vodní elektrárny, tvoří převážně nízké jednopatrové budovy s plochou střechou, na kterých jsme viděli ležet sluníci se naháče. Sama stavba je obrovská a představuje obdivuhodný výkon, uvážíme-li nízký stupeň stavební techniky. Prudká bouře nás zahrnala do jakési veliké jídelny, kde nám mohli nabídnout pouze slabý čaj, s nepatrným množstvím cukru, ale zato obrovské množství výkladů dvou průvodců, kde nám bylo popisováno všechno od VŘSR až po budovatelské úsilí splnění pětiletky za 4 roky (2+2+nadšení lidu=5)

Dněprogez

Do Dněprogezu jsme jeli přes Charkov, který byl tehdy hlavním městem Ukrajiny. Slavný francouzský architekt ozdobil toto město ultramoderními stavbami vládních budov. Místní obyvatelé nám tvrdili, že Charkov byl původně určen jako hlavní město Ukrajiny, ačkoliv v Charkově ani okolí žádní Ukrajinci nežili, žijí tam pouze Rusové. Teprve daleko později se stal hlavním městem Ukrajiny Kijev.

Z Dněprogezu jsme cestovali do Rostova na Donu, převážně stepní krajinou. Po cestě je Doněcká pánev. Je to hustě zalidněné.

Rostov na Donu

Rostou budil na první pohled dojem moderního, slušně udržovaného města. Stačila ovšem menší procházka po hlavní třídě, kde člověk viděl samý nepořádek a špínu, a když nahlédl do zcela ojediněle se vyskytujícího obchodu s masem, kde se hemžila spousta much, svůj názor si poněkud změnil. Největší atrakcí města byl *Selmašstroj*, obrovský průmyslový komplex, dostavěný za přispění amerického průmyslu, který vyráběl pro celý Sovětský svaz zemědělské stroje včetně kombajnů a traktorů. Při vstupu do tohoto podniku jsme byli podrobně prohlíženi a jeden průvodce se pokoušel mi sebrat maličký fotoaparát. Dalo mi velkou práci jej zachránit. V tomto podniku pracovalo asi 40 až 50 "šuchbidlerů" – členů rakouského levicového hnutí, kteří se po porážce uchýlili nešťastně do SSSR. Mluvili jsme s nimi, byli v nešťastné situaci, protože je nechtěli pustit ven a žili tady v nesrovnatelně horších podmínkách, než v západní Evropě.

Druhý den naší návštěvy jsme se zúčastnili zájezdu do Zernogradu. Byl to obrovský sovchoz umístěný na pokraji stepní krajiny, východně od Rostova. U majestátního vchodu do podniku visela obrovská tabule, kde stálo: "*Čistka k posílení moci vlády a správy.*" Vstoupili jsme do něčeho podobného jako fotbalový stadion, kde bylo přítomno velké množství lidí, kde právě probíhala čistka. Asi půl hodiny někteří z nás pozorovali průběh této akce. Ředitel podniku byl už očištěn nebo zlikvidován (to se nedalo zjistit) a nastupovali další funkcionáři. Všichni se vyznávali ze svých hříchů a současně pronášeli slavnostní slib k uskutečnění programu $2+2 + \text{nadšení lidu} = 5$ (uskutečnění pětiletky ve 4 letech.) Jeden z průvodců, který nás potom prováděl po okolí tohoto sovchozu, nás ubezpečoval, že se změní celá situace v nejbližší době až se zavede nejnovější technika. Jako zlatý hřeb této techniky mělo být setí obilí z letadel.

Vrátili jsme se do Rostova a další den jsme nastoupili do vlaku, který nás vezl směrem na Kavkaz.

Kavkaz

Mezi námi a Kavkazem ležela široká stepní krajina, jejíž větší část obývali Kalmyci, údajně buddhistického vyznání. Žili jako nomádi. V době, kdy jsme tudy jeli, step kvetla, byl to nádherný pohled. Květy se podobaly kopretinám. Asi po jedné hodině vlak zůstal stát pro jakousi poruchu. Lidé vystoupili z těplušek a dali se do sběru květů. Těmito květy ozdobili lokomotivu i část vagonu. Po příjezdu náhradní lokomotivy vlak se dal opět do pohybu směrem

k místům, kde se zvedal Kavkaz jako obrovská hradba. V odpoledních hodinách jsme dorazili do města, které se tenkrát jmenovalo Ordžonikidze, nyní se mu vrátilo původní jméno Vladikavkaz. Je to důležitý strategický bod pro ovládnutí Gruzie. Z Vladikavkazu totiž vychází stará gruzínská silnice, která vede na Kazbek, druhou nejvyšší horu Kavkazu 5 640m. Ve Vladikavkazu jsme byli přes noc a účastnili jsme se krásného představení džigitovky. Hlavními účastníky byli Čerkesi, známí mistři v jízdě na koních. Druhý den jsme pokračovali v cestě autobusem. Silnice stoupá prudce až do výše Kazbeku k sedlu, které je současně dělící čarou mezi Evropou a Asií.

Černé moře

Nočním vlakem jsme jeli na pobřeží Černého moře do města Batumi. Po úmorné cestě jsme spatřili krásnou pláž, v zátocě stálo několik cisternových lodí. Všichni účastníci zatoužili se spláchnout v moři, což vedlo k úplné katastrofě. Na povrchu mořské vody byla souvislá vrstva nafty, která ulpěla na těle. Všichni účastníci, kteří se koupali, včetně mě, nevěděli, co mají dělat. Do šatů se nemohli obléknout. A tady jsme viděli rozdíl mezi ruským a našim člověkem. Zatímco naši lidé by asi řekli "co Tě nepálí nehas", ruský šofér jedoucí okolo zajel ihned k nám a benzinem nás opláchl, takže jsme se mohli obléci.

Objevil se průvodce, který nám sdělil, že v 10 hodin přijede loď "Krym", která nás odveze do Oděsy. Naše výprava však chtěla vystoupit dříve, a to na Krymu. Tak jsme nastoupili na loď, usadili jsme se, dostali jsme kabinu v podpalubí, kde jsem si lehl a ihned usnul. Účastníci, kteří usnuli na palubě, byli všichni okradeni. V poledně nás čekal oběd u kapitána loď. Kapitán předsedal stolu a vítal nás. Oběd byl velmi pestrý. Bylo ovoce (broskve apod.), pečené ryby, vepřová pečeně, a potom byl moučník (piroženoje). - moučník s masem. Pilo se k tomu gruzínské víno, červené nebo bílé. Po obědě jsme si chvíli zdřímli, a to v kabině, kde se nemohlo krást.

V odpoledních hodinách jsme trávili čas zábavou s účastníky a zatím loď proplouvala přístavy až ke Kerči, kde začíná Krym. Tam jsem se také seznámil s Emou Kurtievou, se kterou jsem potom několik měsíců z Prahy korespondoval. Byla menší, podsaditá, kulatého obličejce, a mírně asijského vzhledu.

Loď zůstala v přístavu na Jaltě. Jalta je středisko, kde se scházela nejvyšší vrstva carské byrokracie. Mezi vilami carských zbohatlíků byla vila Dr. Karla Kramáře, českého politika, velkého odpůrce sovětského komunistického režimu. Byli jsme umístěni v lázeňském objektu. Navštívili jsme plovárnu, kde jsou přísně odděleni muži od žen, při čemž se nepoužívá plavek, ani jiného koupacího oblečení. Byl tam zaměstnán velký počet strážců, kteří hlídali, aby žádný návštěvník neodplaval dál než 20 m od břehu.

Po vykoupání jsme šli na vycházku do okolí. Na pobřeží se všude koupala spousta lidí, vesměs bez plavek. Tam jsem se seznámil s jedním Čechem, který hrdě nosil na prsou odznak "Rudý partyzán". Šli jsme s ním kousek po městě a navštívili jeho provozovnu obuvnictví. Stála tam už dlouhá fronta. Opravoval boty bleskurychle a to tak, že díry v botě zalepoval zvláštním druhem lepidla a za tento úkon si nechal zaplatit 50 rublů. Když jsme odcházeli z této provozovny, připojila se k nám nějaká paní a začala vyprávět o tomto obuvníkovi. Údajně nabízí, že převede někoho přes hranice, a po cestě ho zavraždí a okrade. Samozřejmě, tato údajně nebylo lze ověřit. Od té doby jsem si dával zvýšený pozor na tohoto občana.

Nad letoviskem se rozkládá nádherná krajina, lesnatý hřeben Jajla. Jsou to samé jedlové a bukové porosty. Následující den jsme prošli nejpřepychovější částí lázní, která dříve patřila přímo caru a jeho carskému dvoru. Po návštěvě plovárny jsme se připravili na odjezd. Očekával se příjezd „těplochodu“ Krym. Odjížděli jsme směrem na Oděsu. Dostal jsem velký

průjem sa dostal jsem strach , že jsem nakažen tyfem nebo cholerou. Dostavil se jakýsi lékař, který mě prohlédl a dal mi nějaká léčiva. Další dny už to bylo v pořádku.

Oděsa

V dále jsme minuli válečný přístav Sevastopol. Spali jsme v kabině a příjezd do Oděsy byl určen na další den. Večeři jsme měli královskou, předsedal kapitán lodi, který osobně pečoval o pasažéry. Mezi pokrmy převažovalo ovoce a ryby. Moučník byl typicky ruský , piroženoje.

V Oděse jsme šli na procházku po městě. Město působilo tísnivým dojmem, obchody byly špatně zásobeny zbožím, lidé byli zbytečně obtěžováni policií. Bylo nám například dvakrát uloženo, že máme přejít na druhou stranu chodníku. Kulturní život se zdál velmi omezený , z vyvěšených oznámení bylo patrné, že v době, kdy jsme tam dorazili, byly tam pouze dvě kulturní akce, a to výstava opic a film „Geroj“. Ten film byl nabízen na mnoha místech a jiný program nebyl. „Geroj “ byla záchranná akce ledoborce Krasin.

Pozoruhodná byla pláž. V době naší návštěvy silně navštívená a lidé se tam zahrabávali do písku. Snad to mělo nějaké léčivé účinky. Provoz na ulicích byl velmi slabý a s tramvajemi to bylo podobné, jako v Moskvě (lidé visící na schůdkách.)

Kijev

Z Oděsy jsme jeli vlakem do Kijeva. Navštívili jsme Kijevskou Lávr. Je to obrovský klášterní komplex , který se přeměnil na bazar a rozprodej církevního vybavení klášterů (ikon apod.) . Byla tam hromada cizinců , kteří to za babku kupovali. Na hlavní třídě v Kijevě jsme se seznámili s českou rodinou , rodiče a 2 školní děti. Pozvali nás do bytu, a tam jsme pili čaj se suchary. Dali jsme jim své nadbytečné věci, např. punčochy, nátělník. Při výstupu z bytu nás obstoupili 3 policisté v kožených kabátech a naše hostitele odvedli. (Náš hostitel byl pekař, který pracoval v noci a ve dne pracoval jako hlídač na plovárně. Paní pomáhala v okolních domácnostech s úklidem apod.)

Navštívili jsme ještě jeden královský chrám, o jehož historii a vybavení nám podal výklad jeden náš spolecestující. Vnitřek chrámu se přeměnil ve skladiště harampádí a mnoho okenních tabulí bylo vyraženo.

Z Kijeva jsme jeli na polskou hranici, kde nás čekala velmi ostrá kontrola zavazadel. Tím zájezd do SSSR skončil.

Cesta do Salzburgu r. 1938

Jel jsem s Ivanem do Salzburgu. Z nádraží jsme zajeli autobusem na jezero Mondsee. Tam jsme šli na oběd a odtud jsme jeli zubačkou na horu Schlafberg. Bylo pěkné počasí a krásný výhled do celého okolí. Po menší svačince jsme jeli zase zpátky na nádraží, odkud odjížděl Ivan do Paříže. Měl jsem dost času a vyšel jsem si na hrad Salzburg. Vnitřek hradu byl v dosti sešlém stavu. Vyšel jsem na jakousi výspu přímo nad městem a tam jsem na mapě sledoval tvar města a centrum. Jakási paní se mě ptala na mapu. Chtěla se na něco na mapě podívat, a tak jsme se seznámili. Odvedla mě do veliké zahradní restaurace plné nacistické mládeže. Oběd byl velmi kvalitní, Celé okolí restaurace patřilo ke komplexu budov, kde se konaly pravidelné hudební festivaly.

V odpoledních hodinách jsem odjel z nádraží do Vídně. Ve vlaku jsem měl takovou legrační příhodu, o které se musím zmínit. V kupé, kam jsem vstoupil, se usadila rodina pozůstávající z rodičů a dvou dcer ve věku asi 15 a 18 let. Byl jsem velmi unavený a ospalý, tak jsem ihned usnul. Když jsem se probudil, ležel jsem v náručí asi 18 leté dívky, která tvrdě spala. Byl jsem ve velkých rozpacích a pozoroval jsem ostatní členy rodiny, co tomu říkají. Byli v očekávání, až se jejich dcera probudí. Když se probudila, začali se hlasitě smát, a tak jsem se připojil a společně jsme jeli do Vídně v dobré náladě. Z Vídně bylo dobré spojení do Prahy, kam jsem dojel v pořádku. Pamatuji si jen na menší skandál, když se jedna Maďarka nemohla domluvit s průvodčím a ten na všechno odpovídal „*Nem tudum Magyarum*“. Maďarka byla velmi rozzlobena a považovala to za urážku maďarského národa.

Cesta do Varny r.1937

Pan přednosta³ mi udělil milost : 2 týdny mimořádné dovolené. „pokud to služební poměry dovolí“. Naše máma mi doporučila, abych jel do Bulharska do Varny, kde Ivan už trávil dovolenou. Obrátil jsem se na Čedok, a tam mi vystavili jízdní doklady na cestu přes celou republiku a východní část Rumunska . Byly to samé hory, a velmi pěkná města, většinou německá (Sedmihradští Němci). Do Bukurešti jsem dojel v poledních hodinách, za hrozného horka. Na nádraží mi doporučili hotel, který byl nedaleko. Tam jsem se ubytoval a šel hledat plovárnu nebo jiné místo . kde bych se mohl vykoupat. Delší dobu jsem hledal a zjistil jsem, že jediná plovárna je v nové čtvrti, kde je možno se koupat za přepychových vymožeností, jako umělé vlny, opalovat se vsedě nebo vleže či v jiné pozici. Neustále jsem si pletl vchod pro dámy a pány, jedno bylo Domei a druhé Femei. Šel jsem do hotelu, ten jsem však nenašel, což u mě vyvolalo hrůzu. Nakonec mi pomohl nějaký důstojník, který mluvil perfektně francouzsky. Když jsem mu řekl, kudy jsem šel, perfektně mi ukázal cestu do hotelu. Tam jsem si dal přepychovou večeři s vínem a ani to moc nestálo. Horší to bylo se spaním. Byl jsem po dlouhé cestě ospalý, ale spát se nedalo, bylo umění usnout. Hrála tam jakási cimbálová muzika provázená zpěvem a divokými výkřiky. Trvalo to až do rána. Ráno jsem se odebral na nádraží a koupil si lístek do Varny. Do Bulharska se jezdilo přes Dunaj přívozem Russé- Ruščuk. Na jedné straně působili rumunští, na druhé bulharští celníci. Rumuni se chovali velmi nerozumně a přísně, a rozřezali mi kufr, protože jej neuměli otevřít . Spustil jsem strašné nadávání a žádal jsem, abych byl spojen s čs. konzulem v Bukurešti. Nechal jsem všechno jak bylo a čekal, až se dostaví nějaký orgán. Asi za půl hodiny se objevila skupina lidí, kteří nesli nějaké náradí. Spravili rozřezaný kufr tak, že na něj nalepili novou desku. V té době se objevil jakýsi muž, který se choval jako můj advokát a požadoval na Rumunech , aby se mi omluvili a dali náhradu.

Čas utíkal a blížila se doba, kdy měl přijet vlak do Varny. Šel jsem na nádraží v doprovodu toho „advokáta“. Ten muž stále nadával na Rumuny, že jsou špinaví, blbí, atd. Nakonec mi zaplatil oběd v nádražní restauraci s bulharskou kuchyní, o které dokazoval, že je mnohem lepší, než to *prasectvo*, co jedí Rumuni. Přijížděl vlak, tak jsem se s tím „advokátem“ rozloučil a sedl jsem si do vlaku, který jel do Varny.

Dráha měla tu zvláštnost, že koleje byly položeny po povrchu terénu a nebyly žádné průkopy, takže ta jízda byla zvládnutelná. Lidé, kteří přistupovali, byli většinou Turci. Asi po hodině jízdy vlak zastavil v jedné malé stanici, a po delší době čekání nám bylo řečeno, že přednosta této stanice nás pustí pouze tehdy, když mu zaplatíme poplatek za odjezd. Samozřejmě to trvalo dlouho, než vybrali potřebnou částku. Byli tam cizinci, hlavně

---

³ Táta pracoval na berním úřadě

Angličani, kteří těmto metodám nerozuměli a drze tvrdili, že když mají lístek, nemusí už platit.

Pomalu jsme se blížili k mořskému pobřeží; do Varny jsme se dostali až v odpoledních hodinách. Na nádraží nás čekalo další překvapení. Nebyla vidět žádná motorová vozidla, zato tu byly v dlouhých řadách seřazeny koňské potahy s malými vozíky. Šel jsem k jednomu „taxikáři“ a žádal jsem, aby mě dovezl k hotelu, kde byl Ivan. Žádal ode mě neuvěřitelně vysokou částku, kterou jsem odmítl zaplatit. Čekal jsem asi čtvrt hodiny, potom si to rozmyslel a jel k tomu hotelu. Hrozil, že když nezaplatím, nevydá mi zavazadlo. Přiblížili jsme se k hotelu a už z dálky bylo vidět Ivana, jak sedí u stolu a z dálky mě kynul. Taxikáře zaplatil sám, tak jsem byl vyřízen i s dopravou.

Varna byly státní lázně, velmi kvalitně vybavené, hrálo tam několik kapel, a tanečních podniků. Na pláž bylo možno jít až v 9 hod. Lázně trpěly nedostatkem dopravních prostředků, zejména autobusů, které by mohly jezdit do okolí města. Byly tam krásné pláže a zajímavé vesnice. Zde nezbyvalo nic jiného, než taxík tažený kobyolkou.

Cesta do Istambulu

Ve Varně jsme si objednali cestu do Istambulu. Měli jsme tam jet asi za 2 dny. Mezitím jsme trávili čas pobytem na pláži nebo okolí. V té době přijela do přístavu italská zaoceánská loď Roma (výtlak asi 20 000 tun). Napadlo mě plavat k této lodi. Začal jsem tedy plavat a asi po 20 minutách jsem zjistil, že se vzdalují od břehu a mířím na širé moře. Bylo to způsobeno silným prouděním vody v zátocě. Propadl jsem panice a volal na plavidla, která jezdila mezi lodí a pobřežím. Jeden člun se nade mnou smiloval. Vytáhli mě z vody a pluli k lodi. Domlouval jsem se dost obtížně s italskými námořníky a žádal je, aby mě dopravili k pobřeží. Odpověděli, že nemají čas, protože budou brzy odplouvat. Žádal jsem pohovor s kapitánem parníku. Když mě k němu dovedli, vysvětlil jsem mu svou situaci. Vysvětlil mi, že musí za 10 minut odplout, a že nemá čas se tím zabývat. Loď pluje do Řecka a nejbližší přístav je Pireos. Pro mě, který jsem měl pouze plavky a nic jiného, to byla strašná perspektiva. Nakonec se nade mnou smiloval jeden plavčík z právě připlouvajícího člunu, a ten mě odvezl na nejbližší místo na pobřeží. Celou tu dobu, co jsem zápasil o svou existenci, seděl Ivan na lavičce a četl nějaké anglické noviny. Můj osud ho zřejmě nezajímal.

Do Istambulu jsme jeli na bulharské lodi "Car Ferdinand". Byla to starodávná, velmi sešlá loď, která byla přepracována na plovoucí hotel. V tomto hotelu jsme měli být ubytováni po dobu asi 4 dní. Loď vyjela v 9 hodin a do Istambulu došla ve večerních hodinách. Na lodi byla smíšená společnost. Ivana zajímaly hlavně krasavice orientálního rázu. Byly to Bulharky, které měly zvláštní zbarvení vlasů, tmavé blondýnky, ovšem byly doprovázeny svými matkami, takže navazování styků bylo složité. Nakonec jsme se přiblížili k pobřeží Bosporu. Objevily se osady s minarety a celé pobřeží bylo poseto pevnostmi s dělostřeleckým vybavením. Náš parník nakonec přistál u jakéhosi pobřeží, které připomínalo nábřeží u Palackého mostu. Pozoroval jsem, když loď přistávala, zvláštní druh zápasu, a to mezi velikou skupinou koček a námořníky. Kočky se snažily dostat za každou cenu na palubu lodi. Námořníci na ně šli s dlouhými košťaty a mlácením je shazovali do vody, takže mnoho z nich se utopilo. Blížila se doba večere. Konala se v lodní restauraci, u stolu bylo asi 20 hostů a předsedal kapitán lodi. Večeře pozůstávala z 12 chodů. Začalo to ovocem, pak uzené rybičky, hovězí polévka, smažené řízky, jakési amolety, atd. Pilo se k tomu víno nevalné kvality. Po večeři odešly skupiny k taneční zábavě, která se vyznačovala strašným ráumem reprodukováné hudby.

Odešel jsem do kabiny a spal až do rána. Většina návštěvníků odcházela do bývalého chrámu Hagia Sofia, nyní mešity. Vnitřek chrámu je obrovský, ale vybavení velmi chudé,

srovnáváme-li s vybavením našich barokních kostelů. Je tam plno ikon, které jsou všechny podle jednoho vzoru. Z chrámu jsme vyšli a na návrh Ivana vešli do restaurace, kde měli ke čtení mnoho novin. Vrchní ihned přinesl ke stolu vodní dýmky a zapálil tabák. Dali jsme si kávu, která, jako ve všech zdejších podnicích, byla výborná. Ke kávě jsme jedli jakési oplatky natřené ovocnou marmeládou. Vzhledem k tomu, že alkohol je zde přísně zakázaný, většina lidí pije různé druhy ovocných šťáv.

Odpoledne se konal výlet na Princesiny ostrovy v Marmarském moři. Jsou tady zbytky rezidencí panovníků Osmanské říše. Ty budovy byly v rozvalinách, a žilo tam ještě několik kleštěnců, kteří žebrali, když viděli cizince. Odtud jsme odjeli do čtvrti ležící na asijské straně průlivu, která je převážně zabraná hřbitovy. Obrovské město mrtvých. Pozoroval jsem nedaleko ležící velmi frekventovanou ulici, kde se pohybovalo obrovské množství lidí a zvířat. Pokud se někde objevil automobil, snažil se troubením vymoci si přednost před zvířaty. Bylo to zajímavé pozorovat. Další den jsme navštívili bazar. Je to tržnice neuvěřitelných rozměrů. Prodávaly se tam zakázané předměty (fezy a alkohol). Potom jsme se vrátili do Varny.

Vodní cesta r. 1946

Bylo léto, bylo celkem stále počasí, ale vody v korytě Vltavy bylo poměrně dost, takže jsme se mohli v odpoledních hodinách vyplout. Cesta z Lenory byla zatím cestou do neznáma. K večeru jsme dorazili k vesnici, dosud obývané Němci. Dali jsme se s nimi do hovoru a zjistili jsme, že jsou připraveni na odchod v nejbližších dnech. Většina chalupníků se zabývala přenášáním svatých obrázků ke kapličky, která byla vzdálena asi čtvrt hodiny cesty. Pomohli jsme jim několik obrázků přenést, byly to většinou Panny Marie. Němci měli v chalupě několik pytlů sena, které jsme použili jako postele na přenocování. Ráno jsme se rozloučili a namířili směrem k Frymburku. V té době tam nebylo jezero, nýbrž točící se řeka. Byli jsme dost unaveni, tak jsme využili přestávky k vykoupaní a k uklizení našich věcí. Pauza asi dvě hodiny. Uvažovali jsme, jak přespíme, nakonec jsme se v nejisté situaci rozhodli, aby nás nechali přespát na četnické stanici, čemuž oni ochotně vyhověli. Rychle jsme usnuli, ale z lahodného spánku jsme byli vytrženi strašným psím štěkáním. Před četnickou stanicí stál četník, a okolo něj několik desítek opuštěných psů, které krmil. Nevím, jak s těmi psy bylo naloženo, protože jsme usnuli a ráno nebylo po psech ani slechu. Problém byl dostat se do Vyššího Brodu⁴ pomocí nějakého auta. Měli jsme štěstí, protože se objevil vojenský transport, který nás naložil a odvezl do Vyššího Brodu. Zjistili jsme, že je nedaleko Čertových proudů mlýn, kde je možno se ubytovat. Mlýn spravoval jako mlýnář pan Černý. Poměry byly takové, že ten Černý se podobal majiteli otroků, kteří na něj pracovali. Bylo to několik německých rodin. S velikou obavou očekával odsun Němců, protože potom ztratí pracovní síly.

Klášteř ve Vyšším Brodě byl zavřen, byl tam pouze hlídač. Jinak většina Němců už byla pryč, odešli ještě dřív, než došlo k organizovanému odsunu. Připravili jsme se k odjezdu a pan Černý nás přemlouval, abychom si odvezli osmiveslici, kterou tam nechali američtí vojáci. Při startu se mi stalo neštěstí – rozřízl jsem si chodidlo na pravé noze. Hodně jsem krvácel. Nakonec mě odvezli k německému lékaři, který mi ránu sešil. Protože cesta s raněnou nohou by byla pochybná, rozhodli jsme se hledat pomoc. Našel se asi 16letý mladík, který si sbalil věci a jel s námi. Doprovázel nás až do Českých Budějovic. Bylo strašné horko, a proto jsme

---

⁴ Kolem nesjízdných Čertových proudů

se utábořili u Zlaté Koruny. Pak jsme jeli až do Hluboké, kde jsme měli schůzku s Márinkou Schlesingrovou. U Hluboké jsme čekali několik dní, než se Márinka objevila. Pak jsme asi po 2 denním táboření v Hlubocké oboře jeli směrem do Prahy. Byl to veliký problém vzhledem k horku a slunečnímu záru. Za soutokem s Otavou u Letoštic jsme zřídili tábořiště, které bylo velmi výhodné – byla tam voda.

Márinka chtěla pořád ležet a spát. Došlo ke konfliktu, nebylo možné se dohodnout, a také rána na noze mě nutila jet co nejdříve domů. Po prostudování mapy jsem se dal na pěší túru k Čimelicům. Po cestě jsem potkal autobus, který mě odvezl do Písku. Odtud jsem nastoupil cestu vlakem a v odpoledních hodinách jsem se dostal Davelským Pacifikem⁵ do Davle a šel za našim známým Dr. Košťálkem. Ten právě vytrhával německému vojákovu zub, což bylo provázeno hrozným řevem.

Ve večerních hodinách jsem se dostal domů do Sloupu, kde byla babička a celá rodina.

Návštěva Itálie - září 1968

U nás na Letné byla ubytována indická studentka a k ní se připojil její bratr. Měli odjždět v příštích dnech z Evropy, a tak jsme je požádali, aby se zastavili v Římě a vyřídili Lídiným přátelům⁶, že pro politickou situaci nebudeme moci přijet. Situace se ale rapidně zlepšila a hranice zůstaly prakticky otevřené, takže odjet do ciziny nebyl problém. Dali jsme se tedy na cestu přes Vídeň do Říma. Do Říma jsme přijeli ve večerních hodinách. Lída telefonovala z veřejného telefonu u nádraží, ovšem adresáty nezastihla. Nikdo se nehlásil. Přesto jsme se rozhodli odjet taxíkem na adresu našich přátel. Na té adrese se nikdo nehlásil, takže bylo jasné, že nejsou přítomni. Správce domu, člověk zřejmě velmi agilní, našel adresu dcery Topiho⁷, která nám poslala klíče od bytu.

Odebrali jsme se tam a našli jsme tam pokojíček, do kterého jsme se usadili. Druhý den se dostavila dcera Topiho, která současně už informovala své rodiče o našem příjezdu.

Vypravili jsme se na cestu do Paganiky autobusem. Byla to dosti složitá cesta, museli jsme přeseďat, po cestě jsme si koupili nějaké potraviny a na autobusové zastávce už stál Topi a čekal nás. Naložil nás do auta a odvezl domů. Sídlo, které patřilo Topimu, bylo velmi zajímavé. Byla to starší stavba na vysokém kopci nad městem a vypadala jako hrad. Samozřejmě Lída měla mnoho příležitostí podrobně se pobavit se svými přáteli, zjistit jejich situaci a vysvětlit, jaká situace je u nás. Všichni byli informováni o vpádu sovětských vojsk na naše území a obdivovali se způsobu naší obrany proti obrovské přesile. Druhý den jsme jeli podzemní drahou do přístavu starého přístavu Ostie, který leží u Říma na pobřeží. Voda v něm byla tak špinavá, že se tam nedalo koupat, tak jsme si sedli do dalšího vlaku a jeli několik kilometrů dál. Lída tvrdila, že tam bývaly lesy. Voda byla poměrně čistá, ale lesy nikde. Jen několik suchých stromů uprostřed skladů a fabrik. Po vykoupaní jsme pobýli chvíli na sluníčku a jeli zpátky.

Druhý den byl vyhrazen návštěvě kulturních památek. Člověk však nevydrží celé dny chodit. Tak jsme našli útočiště v krásném parku uprostřed města. Villa Borghese je jediné místo, kam se milenci mohou schovat, když mají schůzky. Jinde to není možné.

Jeden den jsme šli také do papežského sídla. Je to u jezera, kde jsou rezidence a nákladné rekreační stavby boháčů. Do jedné takové rezidence jsme vnikli bez povolení a se strážci jsme se bavili o invazi vojsk na naše území. Oni byli tak dojatí, že nás nechali se tam vykoupat. V odpoledních hodinách jsme vyšli ven a v nedalekém cukrářství jsme si dali pizzu. Potom jsme

⁵ Posázavským Pacifikem, trať Vrané n/Vltavou - Čerčany

⁶ Matka studovala před válkou v Itálii a po dlouhé době navázala spojení se svou italskou kamarádkou

⁷ Manžel matčiny kamarádky

šli do kopce po silnici. Auta, která nás míjela, se divila, že jdeme pěšky. Museli jsme jim říkat, že jsme havarovali s autem. Nějací hodní lidé nás dovezli k veřejným dopravním prostředkům. Mezitím už byl večer a vrátili jsme se do svého bydliště. Jedli jsme konzervu.

Jeden den jsme vyhradili na prohlídku vatikánské galerie, která je velmi rozsáhlá. Zahraniční návštěvníci se zpravidla omezí se na vybrané obrazy a jejich autory. Prohlídky ostatních nepřicházejí v úvahu, je jich tu příliš mnoho. Další den jsme jeli k moři autobusem a potom podzemní dráhou.

Po dvou týdnech pobytu v Itálii jsme se vrátili domů.

*Vzpomínky zapsala Ludmila Káralová.
Zkorigoval a opatřil poznámkami J.Matys
Ve Sloupu, 31.března 2010*